



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสาระสำคัญ (Background and Significance of the Study)

จังหวัดอุดรธานีเป็นจังหวัดที่มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาค รองจากนครราชสีมา และขอนแก่น มีรายได้ของประชากรสูงเป็นอันดับ 4 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เท่ากับ 7.6% ต่อปี สูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวม โดยเป็นจังหวัดที่กำหนดให้เป็นเมืองหลักของอนุภาค อีสานเหนือ 6 จังหวัด ได้แก่ เลย หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี สกลนคร และนครพนม ที่มีประชากรรวมประมาณ 5 ล้านคน มีมูลค่าการค้ารวมกัน 30,000 ล้านบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศอินโดจีน ต่อเนื่องในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6-7 ยังมีผลทำให้จังหวัดอุดรธานีมีความสำคัญต่อการพัฒนาภาคและประเทศโดยรวมมากยิ่งขึ้น ด้วยฐานะที่เป็น “ศูนย์กลางการค้าขายและบริการที่ติดต่อกับประเทศอินโดจีน และกระจายสินค้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยเชื่อมโยงกับจังหวัดสกลนคร และจุดค้าขายชายแดนที่ทำเสด็จ (จังหวัดหนองคาย) และท่าข้าม (จังหวัดมุกดาหาร)” แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 หน้า 153

จังหวัดอุดรธานีมีประชากรทั้งสิ้น 1,547,916 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 250,155 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 11,730,302 ตารางกิโลเมตร ประชากรเฉลี่ย 131,958 คน/กม.² และมีเขตเทศบาลตั้งอยู่บนพื้นที่ของอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พื้นที่เขตของเทศบาลตามหลักเขตเทศบาลที่ประกาศใช้ในพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2496 จำนวน 10 หลักเขต คิดเป็นพื้นที่ 8.30 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการขยายเขตเทศบาลเมืองเป็น 47.71 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้น 5.75 เท่า

จากการเชื่อมโยงสู่ประเทศอินโดจีนและกำหนดให้เป็นเมืองหลักตอนบนเป็นศูนย์กลางของการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ การบริหาร การคมนาคมขนส่ง จึงทำให้จังหวัดอุดรธานีเจริญเติบโตขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว จำนวนที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ปัญหาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่รองรับการเจริญเติบโตของเมือง จึงต้องมีการควบคุม ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาผังเมือง ปัญหาการจราจรซึ่งเป็นการสูญเสียทรัพยากรของประเทศโดยสูญเปล่า แต่ถ้าได้มีการคาดการณ์และวางแผนไว้ล่วงหน้า ก็จะสามารถลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Purposes of the Study)

1. ศึกษาลักษณะการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี เพื่อดูรูปแบบ ทิศทางการขยายตัวของเมืองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านกายภาพ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี
3. เพื่อให้ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อกางแผนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี ทั้งในภาครัฐและเอกชน

1.3 ขอบเขตการศึกษา (Delimitation of the Study)

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี โดยกำหนดเขตการปกครองเป็นเกณฑ์ในการกำหนด
2. มุ่งศึกษาพัฒนาของเมือง วิวัฒนาการของเมือง บทบาทโครงสร้าง โดยเฉพาะด้านกายภาพ
3. ศึกษาจากข้อมูลในอดีตและปัจจุบันของเขตเทศบาลเมือง พบข้อจำกัดอยู่หลายประการ ซึ่งเป็นผลให้งานวิทยานิพนธ์ติดขัดและล่าช้า
ประการแรกคือ ความยุ่งยากในพื้นที่ศึกษา เขตเทศบาลเมืองเดิมได้ขยายกว้างมากขึ้นกว่าเดิม จึงทำให้ข้อมูลในส่วนที่ขยายยังไม่มีเก็บรวบรวมขึ้นมา

วิธีดำเนินการศึกษา (Research Procedure)

ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูล

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (PRIMARY DATA) สามารถหาได้จากพิจารณาสภาพพื้นที่ศึกษา และสำรวจภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มประชากรศึกษาทั้งหมด 17 จังหวัด เป็นตัวแทนประชากรในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี ประชากรในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานีในปัจจุบัน (มกราคม 2540) รวมทั้งสิ้น 161,342 คน ในการทำการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา โดยอิงตามกำหนดของ Herbert Arkin. And Raymond R. Colton ที่ 95% แสดงจำนวนขนาดของตัวอย่างที่จะทำการศึกษาตามจำนวนของประชากร ที่ขอบเขตความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ โดยมีความผิดพลาดของความแม่นยำ +5 เปอร์เซ็นต์

ขนาดของประชากร	จำนวนตัวอย่าง
1,000	244
2,000	278
3,000	261
4,000	299
5,000	303
10,000	313
20,000	318
50,000	321
100,000	321
>500,000	322

ที่มา : Herbolt Arkin and Raymond R. Colton. Tables For
Statisticians. (New York : Barnes & Nobels, Inc., 1963)

แสดงจำนวนแบบสอบถามที่จะทำการสอบถามในแต่ละจังหวัด

ชื่อจังหวัด	จำนวน ประชากร	จำนวนแบบ สอบถาม	อัตราการ ส่งกลับ
อุดรธานี	1,547,916	250	230
เลย, หนองบัวลำภู, สกลนคร นครพนม, หนองคาย (เฉลี่ยจังหวัดละ 25 ชุด)	3,593,648	125	79
กาฬสินธุ์, มุกดาหาร, ศรีสะเกษ, มหาสารคาม, นครราชสีมา, ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ, ขอนแก่น, ชัยภูมิ, สุรินทร์, บุรีรัมย์, อุบลราชธานี, ยโสธร (เฉลี่ยจังหวัดละ 10 ชุด)	15,136,448	130	63
รวม	20,273,012	505	372

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY DATA) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงาน
และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานในส่วนกลาง ภูมิภาคและ ท้องถิ่น ได้แก่








- 1) ห้องสมุดประชาชน จังหวัดอุดรธานี
- 2) สำนักงานเทศบาลเมืองอุดรธานี
- 3) กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- 4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 5) ห้องสมุดสถาบันราชภัฏอุดรธานี
- 6) ห้องสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 7) ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 8) ส่วนราชการในจังหวัดอุดรธานี
- 9) ที่ทำการปกครองจังหวัดอุดรธานี
- 10) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรธานี

- 11) การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดอุตรธานี
- 12) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดอุตรธานี
- 13) องค์การโทรศัพท์จังหวัดอุตรธานี

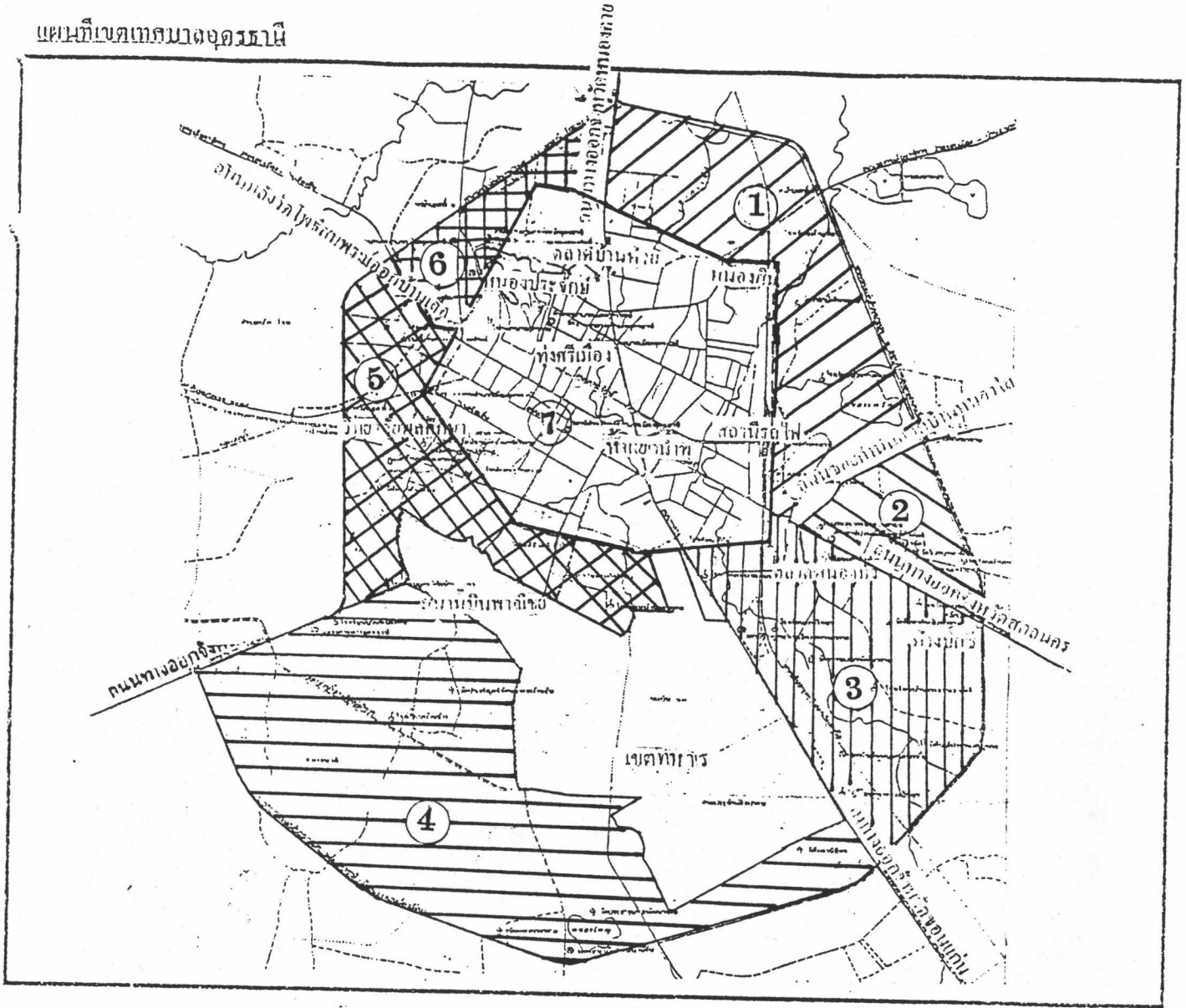
การกำหนดพื้นที่การศึกษา

ในเขตเทศบาลเมืองอุตรธานี มีพื้นที่ 47.70 ตารางกิโลเมตร นับว่าเป็นพื้นที่ศึกษาก่อนข้างกว้าง การวิจัยจึงได้กำหนดพื้นที่การวิจัยเป็น 7 พื้นที่ โดยแสดงดังภาพ

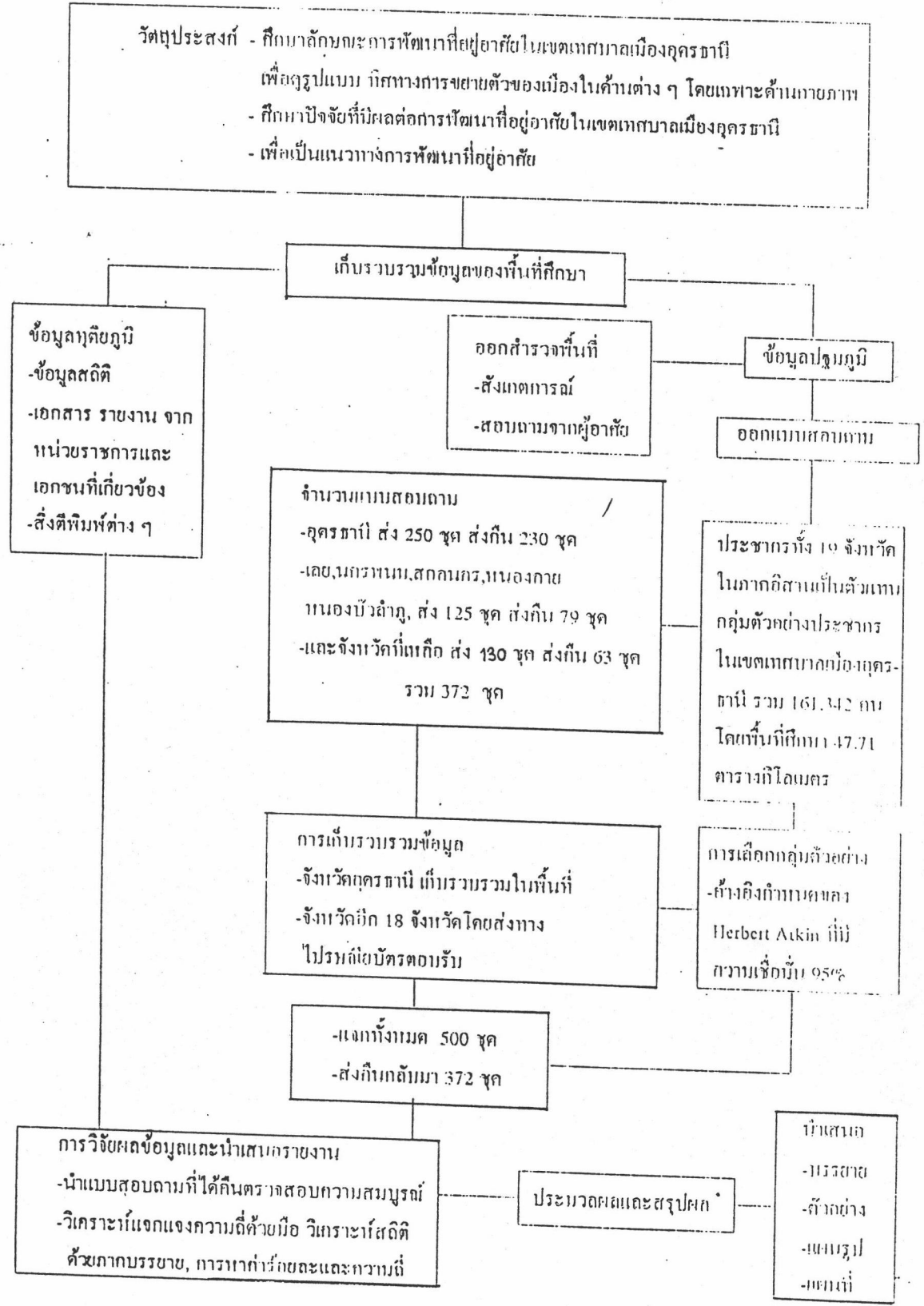
ในการกำหนดพื้นที่ใช้เกณฑ์การปกครองก่อนที่เทศบาลเมืองอุตรธานี จะมีการขยายตัว เป็นตัวกำหนดเกณฑ์ ประกอบด้วย เขตเทศบาลเมืองเดิม, สุขาภิบาลหนองบัว, สุขาภิบาลโพธิสว่าง โดยใช้เส้นทางการคมนาคมเป็นตัวแบ่งพื้นที่

- | | | |
|---|----------------|---|
|  | พื้นที่ศึกษา 1 | จากถนนทางออกจังหวัดหนองคาย - ถนนซอยก้านัน
ออกบ้านหนองไส |
|  | พื้นที่ศึกษา 2 | จากถนนซอยก้านันออกบ้านหนองไส - ถนนทางออก
จังหวัดสกลนคร |
|  | พื้นที่ศึกษา 3 | จากถนนทางออกจังหวัดสกลนคร - ถนนทางออก
จังหวัดขอนแก่น |
|  | พื้นที่ศึกษา 4 | จากถนนทางออกจังหวัดขอนแก่น - ถนนทางออก
จังหวัดเลย |
|  | พื้นที่ศึกษา 5 | จากถนนทางออกจังหวัดเลย - ถนนหลังวัดโพธิสมภรณ์
ออกบ้านเลื่อม |
|  | พื้นที่ศึกษา 6 | จากถนนหลังวัดโพธิสมภรณ์ออกบ้านเลื่อม - ถนนออก
จังหวัดหนองคาย |
|  | พื้นที่ศึกษา 7 | เขตเทศบาลเมืองเดิม |

แผนที่เขตเทศบาลนครขอนแก่น



วิธีดำเนินการวิจัย



ข้อจำกัดของการวิจัย (Limitation of the Study)

1. เขตเทศบาลเมืองอุดรธานีเดิมพื้นที่ 8.30 ตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นเป็น 47.71 ตารางกิโลเมตร นั้น ข้อมูลบางอย่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้เก็บรวบรวมขึ้นมาเพื่อกล่าวอ้างอิงได้

2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของผู้อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี เลือกรจากประชากรของจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดในภาคอีสานทั้งหมด การรวบรวมแบบสอบถามอาจไม่สมบูรณ์ครบถ้วน เนื่องจาก ระยะทางการติดต่อสอบถาม และระยะเวลาที่ค่อนข้างจำกัด

ข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption)

1. ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ได้ทั้งหมดเป็นตัวแทนประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี ซึ่งอาจไม่ได้อาศัยหรืออาศัยอยู่ในปัจจุบัน

2. การเลือกทำเลที่อยู่อาศัย เหตุผลและปัจจัยการเลือกจะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับสภาพสังคม, เศรษฐกิจ, ความต้องการพื้นฐาน แต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไป

3. ประชากรในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดในภาคอีสานทั้งหมดเป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง ของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี

ข้อสมมุติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

ลักษณะการใช้ที่ดิน และการคมนาคม เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย รูปแบบการขยายตัวของเมืองในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงรูปแบบและทิศทางการขยายตัวของที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี
3. เพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี